

Joanna Koczar

PLAN KONT – ZAKŁADOWY CZY UNIWERSALNY?

Celem niniejszego artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie: czy wykorzystywanie przez jednostki gospodarcze uniwersalnych planów kont jako gotowego rozwiązania jest zgodne z ideą tworzenia zakładowego planu kont?

Informacje, których dostarcza rachunkowość, powinny charakteryzować się wiarygodnością i rzetelnością. Ich wiarygodność i rzetelność stanowią podstawę realnej oceny sytuacji zarówno majątkowej, jak i finansowej podmiotu. Warunkiem zapewnienia tych podstawowych cech informacyjnych jest sprawdzalność informacji.

Aby system rachunkowości mógł być systemem sprawnie działającym, musi zostać w odpowiedni sposób zorganizowany. Jak zatem definiujemy organizację rachunkowości? W jednym z niewielu opracowań definicja organizacji rachunkowości została sformułowana następująco: „zespół sposobów umożliwiających uporządkowane powiązanie różnych czynności i urzędzeń niezbędnych do realizacji procesu informacyjnego w celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania rachunkowości w jednostce gospodarczej, z uwzględnieniem ich **specyficznych cech, możliwości technicznych i kadrowych** oraz przy racjonalnym zaangażowaniu środków i nakładów pracy” [1, s. 10].

Zorganizować należy zarówno sam proces informacyjny, jak i sam dział w przedsiębiorstwie, zwany działem księgowym. Rozwijając przytoczoną definicję, należy zwrócić uwagę na to, że organizacja rachunkowości obejmuje swoim zakresem nie tylko podział pracy w dziale rachunkowości, ale i samo wkomponowanie tego działu w strukturę organizacyjną podmiotu. Odzwierciedlenie przyjętych rozwiązań stanowi dokumentacja, a mianowicie:

- schemat organizacyjny (uwzględniający miejsce działu rachunkowości w podmiocie oraz rozwiązania przyjęte w zakresie podziału pracy wewnątrz działu oraz plan jego pracy),
- plan sprawozdawczości,

- instrukcja i plan inwentaryzacji,
- instrukcja obiegu dokumentów,
- a także – jako najważniejszy element: dokumentacja zasad rachunkowości zawierająca plan kont oraz dokumentacja systemu informatycznego.

Całość tej dokumentacji jest ze sobą powiązana.

Zakładowy plan kont stanowi, jak już podkreślono, element najważniejszy, ponieważ musi umożliwić odwoływanie się do niego w celu zapewnienia sprawdzalności informacji [2, s. 803].

Jeżeli podmiot nie dysponuje możliwościami kadrowymi i/lub technicznymi, to wyjściem z sytuacji jest dla niego przekazanie prowadzenia ksiąg rachunkowych na zewnątrz, na co pozwala Ustawa o rachunkowości. Nie zwalnia to jednak kierownika podmiotu z odpowiedzialności za nie, podobnie jak w świetle przepisów podatkowych nie zwalnia to podatnika z odpowiedzialności za podatki. Zatem nadal kierownik jednostki odpowiedzialny jest za ustalenie dokumentacji przyjętych zasad rachunkowości oraz za zatwierdzenie w pisemnej formie wprowadzanych w tej dokumentacji zmian. Przekazanie na zewnątrz prowadzenia ksiąg powinno nadal spełniać sformułowany w definicji warunek „uwzględnienia specyficznych cech podmiotu”. Polska praktyka w tym względzie stanowi zaprzeczenie powyższej definicji.

W wyniku przeprowadzanych badań ankietowych stwierdzono, że w większości przypadków podmioty przekazujące na zewnątrz prowadzenie ksiąg przyjmują pod wpływem biur rachunkowych plan kont „posiadany” przez podmiot przyjmujący zlecenie. Co to znaczy „posiadany”? Jest to plan kont opracowany w podmiocie usługowo prowadzącym księgi rachunkowe, który to plan zawiera „uniwersalne” rozwiązania. Najczęściej jako taki plan kont występuje jeden z dostępnych na rynku wzorcowych planów. Jest oczywiste, że wydawnictwa te powstały, aby ułatwić pracę zarówno kierownictwu podmiotów, jak i księgowym. Jednak sami autorzy podkreślają, że po pierwsze, rozwiązania zawarte we wzorcowych planach mogą być stosowane „we wszystkich jednostkach niezależnie od formy ich własności” oraz „stopnia złożoności prowadzonej działalności”, po drugie zaś zastosowanie ich wymaga: „dokonania wyboru podanych w nim wariantowych rozwiązań w zakresie wyceny i prowadzenia ewidencji analitycznej oraz sporządzenia wykazu kont obowiązującego w danej jednostce i ustalenia rozwiązań specyficznych dla danej jednostki” [3, s. 7-8]. Jednak w praktyce wybór ten ogranicza się jedynie do wyboru wydawnictwa, a nie do wariantowych rozwiązań przedstawionych przez autora wzorcowego planu kont.

Czy w przedstawionej sytuacji plan kont odgrywa swoją rolę? Czy rzeczywiście dokumentuje księgi rachunkowe? Czy zatem jest to dokument zapewniający sprawdzalność informacji sprawozdawczych? Nasuwa się odpowiedź przecząca. Czym zatem jest? W polskiej praktyce często tylko spisem kont syntetycznych i analitycznych z wyszczególnieniem poszczególnych zdarzeń gospodarczych i ich skutków w postaci zmiany stanu aktywów i pasywów podmiotu [2, s. 804].

Aby zakładowe zasady rachunkowości mogły stanowić narzędzie umożliwiające realizację polityki bilansowej, plan kont musi być traktowany nie jako dokument uniwersalny, ale jako dokument nadrzędny, uwzględniający specyfikę danego podmiotu. Podmioty prowadzące usługowo księgi rachunkowe powinny pomóc podmiotom zlecającym ich prowadzenie w dostosowaniu wzorcowych planów kont do specyfiki działalności. Oczywiście należy pamiętać o tym, że zgodnie z polskim prawem bilansowym, odpowiedzialny za plan kont jest kierownik podmiotu, ale nie można zapominać, że jedną z przyczyn przekazania ksiąg na zewnątrz jest brak odpowiednio przygotowanych kadr wewnątrz podmiotu.

Podsumowując, należy stwierdzić, że zakładowy plan kont jako dokument odzwierciedlający zakładowe zasady rachunkowości nie może być przyjęty w formie gotowego rozwiązania z zewnątrz jednostki gospodarczej. Przywilej wyboru zakładowych zasad rachunkowości został już dany na mocy Rozporządzenia Ministra Finansów z 1991 r., lecz w wielu wypadkach nie jest wykorzystywany w praktyce gospodarczej.

Literatura

- [1] Kiziukiewicz T., *Organizacja rachunkowości w przedsiębiorstwie*, PWE, Warszawa 2002.
- [2] Kwiecień M., *Sprawozdawczość finansowa, zarządzanie a zakładowy plan kont*, [w:] *Sprawozdawczość i rewizja finansowa w procesie podnoszenia kwalifikacji kadry menedżerskiej*, red. B. Micherda, Kraków 2003.
- [3] Pałka M., *Zakładowy plan kont od 2002 r., z komentarzem dla jednostek prowadzących działalność gospodarczą*, Ekspert, Wrocław 2001.

COMPANY'S CHART OF ACCOUNTS – CREATED OR UNIFORM

Summary

Company's accounting policies should find a reflection in documentation and in company's chart of accounts as well. There is a tendency in Polish economic practice to assume the company's chart of the accounts as uniform pattern, which doesn't include the specific characteristic of individual entities.

Mgr Joanna Koczar jest asystentem w Katedrze Teorii Rachunkowości i Analizy Finansowej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.